

SPIS TREŚCI

Od Redaktora	9
Język w kontekście kultury —— <i>Jerzy Bartmiński</i>	13
Potrzeba nowego spojrzenia na język. - Język - dobro wspólne. - Język podstawą tożsamości narodowej. - Kanon języka. - Język a kultura. - Odmiany i style języka miarą bogactwa kultury. - Kulturowe funkcje języka. - Bibliografia	
 STAN WSPÓŁCZESNEJ POLSZCZYZNY	
Język ogólnopolski XX wieku — <i>Irena Bajerowa</i>	23
Sytuacja języka ogólnopolskiego w XX wieku i problemy jego rozwoju. - Główne cechy języka ogólnopolskiego XX wieku. - Bibliografia	
Kultura języka —— <i>Andrzej Markowski, Jadwiga Puzynina</i>	49
Język w życiu jednostki i społeczeństwa. - Właściwe użycie języka. - Poprawność, norma i jej odmiany. - Wewnątrzjęzykowe kryteria poprawności: funkcjonalność i zgodność z systemem. - Kryteria zewnątrzjęzykowe: narodowe, logiczne, autorytetu i uzusu. - Pojęcie błędów i usterek językowych. - Sprawność językowa i sposoby jej osiągania. - Poradnictwo językowe w Polsce. - Bibliografia	
O normie językowej — <i>Jan Miodek</i>	73
Socjologiczne, wewnątrzjęzykowe i funkcjonalne ujęcia normy. - Norma a kodyfikacja, norma a uzus. - Wariacja normy. - Norma gramatyczna i norma stylistyczna. - Błąd językowy. - Norma skodyfikowana i zwyczajowa współczesnego języka polskiego. - Bibliografia	
 ODMIANY I STYLE	
Ustna odmiana języka ogólnego —— <i>Kazimierz Ożóg</i>	85
Wstęp. - Wydzielenie ustnej odmiany języka ogólnego. - Cechy charakterystyczne. - Substancja foniczna. - Subkód prozodyczny. - Właściwości odmiany ustnej wynikające ze specyfiki komunikacji „twarzą w twarz”. - Różnicowanie wypowiedzi ustnych. - Oficjalny i nieoficjalny wariant ustnej odmiany polszczyzny ogólnej. - Bibliografia	
Język ustny a język pisany — <i>Franciszek Nieckula</i>	99
Zagadnienia definicyjne. - Mówienie i pisanie. - Cechy komunikacji ustnej i pisanej. - Zasięg komunikacji mówionej i pisanej. - Komunikacja ustna i pisana w aspekcie historycznym. - Znaczenie druku dla języka i kultury. - Inne fakty kulturowe związane z pismem. - Różnice między językiem ustnym i pisany. - O szczególnych rodzajach i zastosowaniach pisma. - Niektóre zjawiska z pogranicza mowy i pisma. - Bibliografia	
Styl potoczny —— <i>Jerzy Bartmiński</i>	115
Pierwszy język człowieka. - Styl potoczny - centrum systemu stylowego języka. - Potoczność w ustnej i pisanej odmianie języka. - Składniki potocznego obrazu świata. - Pierwsze różnicowanie stylu potocznego: rejestry neutralny i emocjonalny. - Drugie różnicowanie stylu potocznego: rejestry swobodny i staranny. - Wartości stylu potocznego. - Niektóre mechanizmy porządkujące: kolekcja, scenariusz, typizacja. - Trzy główne opozycje potoczności. - Spór o potoczność w języku i w kulturze. - Bibliografia	

Styl artystyczny — Ryszard Handke	135
Charakterystyka ogólna. - Lingwistyczne ujęcie stylu artystycznego (Kuryłowicz). - Problematyczność koncepcji lingwistycznej. - Nowsze poglądy (Sławiński). - Kontrowersje i propozycje. - Bibliografia	
Użycie języka w poezji: zwięzłość i wieloznaczność — Stanisław Barańczak	147
Styl urzędowy — Maria Wojtak	155
Charakterystyka ogólna. - Dyrektywność tekstów urzędowych. - Bezosobowy charakter wypowiedzi. - Dążenie do precyzji. - Standaryzacja tekstów. - Kultura języka urzędowego. - Bibliografia	
Nowomowa — Michał Głowiński	173
Język międzynarodowego komunizmu. - Właściwości nowomowy. - Język kampanii i język normalni. - Geneza i ewolucje nowomowy. - Bibliografia	
Styl naukowy — Stanisław Gajda	183
Styl naukowy i jego socjokulturowy kontekst. - Terminologia i inne językowe wykładniki stylu naukowego. - Gatunki tekstu naukowego. - Dydaktyczna i popularnonaukowa odmiana stylu naukowego. - Kultura języka naukowego. - Ewolucja mechanizmów komunikacji naukowej. - Bibliografia	
Terytorialne odmiany polszczyzny — Kwiryna Handke	201
Główne dialekty i ich cechy systemowe. - Leksykalne kryteria podziałów. - Gwary przejściowe i mieszane. - Społeczna pozycja gwar dzisiaj. - Kulturowa wartość gwar ludowych. - Słownictwo zwierciadłem kultury. - Nowe funkcje gwary. - Odmiany regionalne języka polskiego. - Bibliografia	
Ludowy styl artystyczny — Jerzy Bartmiński	223
Dwie perspektywy. - Odrębność funkcjonalna i strukturalna. - Ludowy styl poetycki jako interdialekt. - Formuliczość. - Pierwsze źródło odrębności: potrzeby śpiewu. - Drugie źródło odrębności: potrzeby rytmu. - Podstawowe źródło odrębności: potrzeby estetyczne. - Powtórzenie, paralelizm, symbol. - Wzorce tekstowe. - Ewolucja ludowego stylu poetyckiego. - Bibliografia	
Środowiskowe i zawodowe odmiany języka - socjolekty — Stanisław Grabias	235
Pojęcie socjolektu. - O historii polskich socjolektów. - Socjolekty w społecznych układach komunikacyjnych. - Kategorie socjolektalne. - Typologia socjolektów. - Socjolekty - źródło wyrazów dla polszczyzny literackiej i języka potocznego. - Bibliografia	
PROBLEMY TEKSTU I WYPOWIEDZI	
Gatunkowe wzorce wypowiedzi — Stanisław Gajda	255
Gatunek jako konwencja kulturowo-językowa. - Zarys dziejów refleksji genologicznej. - Wzorzec językowy a komunikacja językowa. - Gatunkowa systematyzacja tekstów. - Bibliografia	
Akty mowy — Dorota Zdunkiewicz	269
Rys historyczny. - Performatywy i konstatacje. - Składniki aktu mowy. - Akty bezpośrednie i pośrednie. - Mechanizmy dekodowania pośrednich aktów mowy - teoria implikatur konwersacyjnych. - Klasyfikacja aktów mowy. - Warunki skuteczności aktów mowy. - Kulturowe uwarunkowanie aktów mowy. - Bibliografia	
Etykieta językowa — Małgorzata Marcjanik	281
Definicja. Typy aktów etykiety językowej. - Struktura dialogowa. - Różnicowanie formalno-językowe. - Różnicowanie pragmatycznojęzykowe. - Tendencje rozwojowe polskiej etykiety językowej w XX wieku. - Bibliografia	
Tekst — Teresa Dobrzyńska	293
Pojęcie tekstu. - Zdanie w tekście. - Tekst - całościowy komunikat. - Mechanizmy spójności tekstu. - Typy tekstów i gatunki mowy. - Tekst jako przedmiot badań różnych dyscyplin naukowych. - Bibliografia	

SŁOWNICTWO I GRAMATYKA

Frazeologia —Andrzej Maria Lewicki, Anna Pajdzińska	315
Typologia związków frazeologicznych. - Źródła frazeologizmów. - Funkcje frazeologizmów. - Świat przez pryzmat frazeologizmów. - Bibliografia	
Frazematyka — Wojciech Chlebda	335
Pole badawcze frazematyki. - Rodzaje odtworzeń. - Pragmatyczny aspekt frazematyki. - Bibliografia	
Słownictwo jako interpretacja świata —Ryszard Tokarski	343
Wprowadzenie. - Zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania znaczeniowej strony słownictwa. - Znaczenie słowa - kategoryzacja i wartościowanie. - Metafora i metonimia w słowniku. - Pola znaczeniowe. - Językowy obraz świata - przybliżenia. - Bibliografia	
Stereotypy językowe —Jerzy Bartmiński, Jolanta Panasiuk	371
Z historii terminu i pojęcia. - Stereotyp a nazwa. - Stereotyp a znaczenie słowa. - Forma podstawowa stereotypu. - Składniki poznawcze i emocjonalne. - Odmiany stereotypów. - Wykładniki językowe stereotypizacji. - Stereotypy jako składniki językowego obrazu świata. - Podsumowanie. - Bibliografia	
Nowe słownictwo polskie — Teresa Smółkowa	397
Nowe potrzeby - nowe wyrazy. - Nazwy abstrakcyjne. - Nazwy przedmiotów, osób, miejsc. - Przymiotnikowe nazwy cech. - Proporcje ilościowe. - Bibliografia	
Nazwy własne — Ewa Rzetelska-Feleszko	405
Charakterystyka nazw własnych. - Znaczenie nazw własnych. - Gramatyka nazw własnych. - Bibliografia	
Nazwy geograficzne — Ewa Rzetelska-Feleszko	411
Nazwy terenowe. - Nazwy miejscowe. - Nazwy wodne. - Toponimia miejska. - Bibliografia	
Nazwy osobowe —Czesław Kosyl	431
Imiona. - Nazwiska. - Przewiska. - Bibliografia	
Chrematonimy — Czesław Kosyl	447
Odrębność chrematonimów wśród nazw własnych. - Grupy chrematonimów. - Serie chrematonimów. - Bibliografia	
Kategorie gramatyczne — Renata Grzegorzczkova	453
Pojęcie kategorii gramatycznej. - Relatywizm kategorii gramatycznych. - Kategorie gramatyczne współczesnej polszczyzny. - Kategorie pojęciowe wyrażane pozagramatycznie. - Bibliografia	
Kategorie słotwórcze w perspektywie kognitywnej — Renata Grzegorzczkova, Bogdan Szymanek	469
Wprowadzenie. - Pojęcie kategorii słotwórczej w dziejach myśli językoznawczej. - Kategorie pojęciowe wyrażane słotwórczo. - Bibliografia	
Fonologia - system dźwiękowy języka —Jolanta Szypra-Kozłowska	485
Fonologia, jej przedmiot, krótka historia i działy. - Allofonia. - Fonotaktyka. - Allomorfia (alternacje morfologiczne). - Procesy fonologiczne. - Inne aspekty działania systemu fonologicznego. - Bibliografia	
ASPEKTY ILOŚCIOWE SYSTEMU JĘZYKA	
Język polski w świetle statystyki — Jadwiga Sambor	503
Częstość fonemów. - Częstość liter oraz połączeń literowych. - Entropia i redundancja w języku. - Polszczyzna jako język spółgłoskowy. - Struktura informacyjna tekstu. - Probabilistyczny model tworzenia tekstu. - Statystyka części mowy w słowniku i w tekstach. - Liczebność typów słotwórczych. - Liczebność składników zdania. - Liczebność słownictwa w języku i w słownikach. - Częstości wyrazów i „strefy leksyki”. - Statystyczne prawa językowe. - Wyrazy tematyczne i wyrazy-klucze. - Gniazda leksykalne i gniazda pojęciowe. - Bibliografia	

KONTAKTY JĘZYKOWE

Kontakty polszczyzny z językami niesłowiańskimi ——Bogdan Walczak	527
Elementy obce w języku. - Językowe wpływy łaciny. - Związki językowe polsko-niemieckie. - Zapożyczenia włoskie. - Wpływy węgierskie i turko-tatarskie. - Oddziaływanie języka francuskiego. - Wpływy angielskie. - Zapożyczenia sztuczne i egzotyzy. - Wpływy obce w języku współczesnym. - Bibliografia	
Kontakty polszczyzny z językami słowiańskimi — Janusz Rieger, Janusz Siatkowski	541
Kontakty polsko-czeskie. - Kontakty polsko-ukraińskie i polsko-białoruskie. - Kontakty polsko-rosyjskie. - Bibliografia	
Wyrazy międzynarodowe (internacjonalizmy) we współczesnym języku polskim ——Jolanta Mackiewicz	555
Europejska wspólnota słownikowa. - Wyrazy międzynarodowe. - Pograniczny charakter polszczyzny. - Bibliografia	

JĘZYK POLSKI ZA GRANICĄ

Język polski na Zachodzie — Bogdan Walczak	563
Wprowadzenie. - Emigracja zarobkowa i polityczna. - Zmiana funkcji polszczyzny a rola języka kraju osiedlenia. - Liczebność środowisk polonijnych. - Język polonijny - przenikanie obcych elementów. - Bibliografia	
Język polski na Wschodzie — Janusz Rieger.	575
Polacy na Wschodzie. - Rodowód i dzieje polszczyzny na Kresach. - Wiek XX. - Polszczyzna na Kresach dziś. - Polszczyzna kresowa. - Dialekt południowokresowy. - Dialekt północnokresowy. - Bibliografia	
Język polski w Czechach i na Słowacji ——Janusz Rieger.	591
Język polski na ziemiach rumuńskich i południowosłowiańskich ——Kazimierz Feleszko	595

NAUKA O JĘZYKU

Słowniki języka polskiego ——Tadeusz Piotrowski	601
Terminologia. Słowniki a kultura. - Słowniki ogólne języka polskiego. - Słowniki ortograficzne, wyrazów obcych i synonimów. - Słowniki specjalistyczne. - Ogólna ocena leksykografii polskiej XX wieku. - Bibliografia	
Językoznawstwo polskie w XX wieku ——Andrzej Maria Lewicki	619
Kształtowanie środowiska naukowego. Lata 1900-1925. - Kontynuacja i rozwój. Lata 1925-1958. - Przełom strukturalistyczny w językoznawstwie polskim. Lata 1958-1975. - Nowe perspektywy. Niektóre kierunki badań lingwistycznych po 1975 roku. - Postówie w 2000 roku. - Bibliografia	
Indeks nazwisk	657
Indeks terminów i pojęć	669
Noty o autorach	689